

ERNEST TIRAN:

Ujedinjenje.

Igrica s petjem in telovadbo — šolskim odrom za narodni praznik
1. decembra.

Osebe:

Mati; Stanko; sirota Pavle; poveljnik; 1., 2., 3. vojak; četa mladih
vojakov; deklica s punčko.

SLIKA.

Pozorišče: Gozd ali travnik; v ozadju vas.

Vsi razen matere.

Še preden se dvigne zastor, se čuje petje in korakanje.

Mladi vojaki (pojo):

Mi smo vojaki korenjaki,
kako nas gledajo ljudje,
pa pravijo, to so junaki,
ki se nikogar ne boje! (*Odpojo vse 4 kitice.*)

Poveljnik: Četa — stoj! Volj—no! — Dovolj je vojskovanja
za danes! Prav pošteno sem že lačen. Sedimo tu-le na travo pa jejmo!
(*Sedejo, privlečejo iz žepa jabolke, kruha itd. Sirota Pavle stoji na
strani; nima ničesar.*)

Stanko: Kaj me nima naša mamica res rada? Glejte! (*Pokaže
2 lepi jabolki in kos pogače.*) Kako skrbi zame! Skoro bi bil pozabil —
jutri je njen god! Pa nimam prav ničesar, da bi ji dal. Eh — saj ve;
ji bom pa voščil zato tem lepše — že znam! (*Zagleda cvetice.*) In cve-
tic ji nabere, ki jih ima tako rada. (*Nabira šopek.*)

1. vojak: Kako ji boš pa voščil? Povej nam no, Stanko!

Stanko: Tega pa že ne! Kaj misliš, da sem neumen? Mama je
tudi za atov god pletla mošnjo za tobak, čisto na skrivaj, še jaz bi
skoro ne bil smel vedeti... No, pa name se je že zanesla, saj ve, da
nisem kakšna stara klepetulja, ki vse izbrblja. Pa jo je ata enkrat
zalotil sam. Joj, kako se je smejal! — Ne, ne, ne povem pa ne!
(*Nabira cvetic, pride do Pavleta.*) To bo vesela! (*Zagleda ga.*) Zakaj
si pa tako žalosten in pobit danes, Pavle?

2. vojak: Saj vidiš! Zato, ker nima nič s seboj!

1. vojak: Gotovo je pozabil prositi. Ali je pa v vojni izgubil.

Stanko (*da Pavletu polovico svojega kosa in jabolko*): Na,
Pavle, pa ne smeš več tako žalostno gledati!

3. vojak: Še drugi mu dajte kaj! (*Počasi vstanejo, ga obkolijo in mu dajejo v predpasnik.*)

Sirota Pavle (*se brani*): Hvala vam, presrčna hvala, tovariši! Dobro mi de, da me imate tako radi. Pa nisem lačen.

2. vojak: Res te imamo radi! Saj si pa tudi najboljši učenec v vsem razredu in vse eno nič prevzetan in ošaben. Saj veš, kako si mi pomagal pri deljenju! Ni šlo, pa ni šlo; zdaj pa znam kakor očenaš! Kar jej, pa vesel bodi, jutri imamo prosto!

Sirota Pavle: Saj vas imam tudi jaz rad. Samo spomnil sem se, da ima tudi moja uboga mama jutri god... Pa je ni več... Tudi očeta ne... Oba sta pod zemljo... Granata jih je zasula, ko smo se skrivali... In od takrat ni zame nobenega veselja več na svetu.

Poveljnik: Pripoveduj nam!

Vsi: Povej, Pavle!

Sirota Pavle: Saj veste, da sem z Goriškega doma. Kako tam vse drugače sije solnce! In pomaranče in fige rastejo pri nas... Med vinogradi teče Soča in kadar je bilo jasno, smo videli čisto do morja... Kakor v nebesih je lepo pri nas... In kako me je imela rada mamica moja... Pa je pridrl nekega dne sovražnik in opustošil in uničil vso mojo srečo... Zdaj sem tukaj in — jutri (*zajoka*) je mamin god, mame pa ni! (*Molk.*)

Vsi (*sočutno*): Siromak! — Nič se nikar ne jokaj, saj te imamo radi... Res!...

Deklica s punčko (*se prerine do njega, mu potisne punčko pod pazduho in zaploska vsa vesela*): Na, tvoja naj bo! Pa pazi, da je ne ubiješ!

ZASTOR.

DEJANJE.

Pozorišče: Doma. Boljša kmetiška soba. V sredi prazna tabla. Na steni kraljeva slika.

Mati, Stanko.

(*Mati sedi za mizo, šiva.*)

Stanko (*pride v sobo, levico s šopkom na hrbtu, vošči*):

Ljuba mama, draga mama,

srečo voščim ti za god,

kar srce... (*Ne zna naprej, jeclja, slednjič od-*

ložno, presrčno): Ná, mama! (*Da ji šopek.*)

Mati (*mu smehlja požuga*): Pa se nisi posebno dobro naučil, Stanko! Kaj v šoli tudi ne znaš boljše? (*Stanko je žalosten.*) No, saj

si vse eno priden. Prav veseli me, da si se me spomnil. Saj drugače se tako ne zmeniš bogve kaj zame. Ko ne veš, kako bi se ti godilo brez mene ... (*Postavi cvetice v lonec.*) Kdaj si pa natrgal te cvetice? Nič nisem vedela.

Stanko: Včeraj, ko smo se igrali ... Čuj, Pavletova mama ima tudi danes god ... Pa je bil Pavle tako žalosten. Veš, Pavletova mama je že umrla, Italijani so jo ubili ... Zakaj pa so Italijani tako hudobni?

Mama: Da, da, ta grozna vojna! — Saj ste se učili v šoli, ne? Našim sovražnikom Italijanom se je zahotelo naših lepih krajev; pa so pridrli in nam vzeli naše najkrajse pokrajine: Goriško, Trst, Istro, Reko ... (*Gre k tabli in nariše zemljevid neokrnjene Slovenije.*)

Glej, vsa ta zemlja je naša! Čez milijon in tričetrtnas je gospodarjev tod po božji in človeški pravici! Pa je iztegnil sovrag svoje lakomne krèmplje in nam odtrgal (*riše današnje državne meje*) Pavletovo domovino, solčno Goriško ... in Kras s Postojno in Idrijo in ... in tu naše morje, živo srce iz živega telesa ... In na severu (*riše severno mejo*) nas je Nemec, naš drugi sovrag, prevaril za biser naš, za našo zeleno Koroško ... Pol milijona je sirot Pavletov danes!

Stanko: Zakaj so jim pa pustili, mama? Jaz bi jih pa šel na sodnijo tožit! Kaj ni nobene pravice več na svetu?! Razbojniki!

Mama: Ej, ti si še majhen, Stanko! ... Ti ne veš tega ... Sami smo bili krivi, zato ker smo se kregali med seboj, ker nismo bili složni ... Lahko jim je bilo ...

(*Zunaj petje:*)

Bodi zdrava, domovina,
mili moj slovenski kraj!
Ti prekrasna, ti edina
meni si zemeljski raj!

Tuje šege, tuja ljudstva
so prijat'ljji, znanci le;
Slava le, slovanska čuvstva
srce meni zvesele.

(*Mladi vojaki, z zelenjem ovenčani, pridejo.*)

Poveljnik (*se postavi po vojaško pred mater, pozdravi*): Prosimo vas, da pustite Stanka z nami! V gozd gremo.

Mati: Kaj pa naloge, ali so že napisane?

1. vojak (*možato*): V zvezkih in glavah!

Mati: Potem pa žel! Najprej dolžnost, potem šele zabava, to vam bodi vedno zapisano v srcih. Zdaj se boste brez skrbi igrali; če

bi vas pa doma še čakale naloge, bi vas ves čas nekaj težilo. (Zagleda Stanka.) Saj si že ves napravljen!

Stanko: Saj mi dovoliš, kaj ne, mamica zlata?

Mati: Priliznjenček! Le pojdi, pa glej, da se ti kaj ne zgodi!

(Pavle pride ves žalosten od strani.)

Poveljnik: Hvala vam! Zdravo! (K četi.) Pozor! Nastop v red! Levo kre—ni! (Zdaj zagledajo Pavleta.)

Stanko: Jaz pa vem, zakaj je Pavle žalosten! Mamica mi je povedala. (Pokaže na zemljevidu Gorico.) Tam je doma, pa so mu požrešni italijanski razbojniki porušili dom, da mora sirota po svetu... (Privede ga v sredo.)

2. vojak: Ne bomo se igrali, dokler je Pavle žalosten! (Okrožijo ga.)

Stanko: Pol milijona je danes takih sirot... Kaj so nam vse vzeli Italijani in Nemci! (Kaže.) Gorico, Kras, Postojno, saj veste, tu je ona prekrasna podzemeljska jama s kapniki, ki jo hodijo gledat z vsega sveta, in Idrijo, živosrebrni rudnik, drugi največji v vsej Evropi, in Istro in Trst in naše sinje Jadransko morje in tu gor — Koroško... Vse to je naše, vse to so nam ugrabili!

Vsi (vihtijo lesene sablje, stiskajo pesti): Nadnje! Nazaj našo zemljo! Potolaži se, Pavle, čuj! (Pojejo po melodiji »Mladih vojakov«):

Sovragu bomo zemljo našo
iz krempljev strgali spet mi,
Goriško našo in Koroško —
le trese naj se in boji!

Spet Istra naša bo in Soča,
spet naša Reka, naš bo Trst;
do takrat misel nam bo vroča:
na našo last ne sme tvoj prst!

3. vojak: Pa kdo nas bo vodil? Naš poveljnik je za nič! Ravno včeraj je dobil petico v zemljepisju! Ta bi nas še kam zapeljal!... (Smeh.)

Poveljnik (hud): Ti pa v računstvu! Kar pred svojim pragom pometaj! In pišeš tudi tako, da je rekel zadnjič gospod učitelj, kot bi petelina v črnilo namočil in spustil po papirju! Kaj se boš repenčil, ko sam nič ne znaš!

3. vojak: Ti pa vse!

Poveljnik: Več že kot ti!

3. vojak: Pa se poizkusiva! 3×9 ?

Poveljnik: Pa se dajva! Dvajsetsedem! 6×4 ?

3. vojak: Dvajsetštiri! 7×8 ?

Poveljnik (se obotavlja): Beži, beži, kaj misliš, da ne vem?

3. vojak: Pa povej, če veš! Aha, smo te ujeli, kaj ne? Za poveljnika hoče biti, pa še ne ve ne, koliko je 7×8 ! Hahaha! (Smeh.)

Poveljnik: Pa ti bodi! Jaz še ne maram ne več... Ampak mene ne bo zraven, kjer boš ti! Tak poveljnik!... (Užaljen se obrne.)

Mati: Sošolci ste, pa se tako kregate?! Pa kakšni tožljivci — sram vas bodi! Nad sovražnika hočete, pa bi si kar med seboj najrajši skočili v lasel — Čujte me, dobro si zapomnite to besedo: Dokler ne boste med seboj složni, držali skup kakor skala, toliko časa Pavle ne bo videl doma...

3. vojak (poveljniku): Saj se ne bomo več kregali — je li da ne?

Poveljnik (še vedno užaljen): Saj si ti začel!

3. vojak (spet bojevito): Ni res, ti si začel!

Stanko: Zdaj oba začenjata iznova! Vidva pač ne smeta biti naša poveljnika, kaj ne, da ne, mamica? Jaz pa že vem, kdo nas bo vodil! Mamica, ti! Ti znaš vse in dokler si ti pri nas, se nam ni treba bati ničesar... Je li, da pojdeš?

Mama (se smehlja, potem pa resno pokaže na kraljevo sliko ob steni): On vas bo vodil... On in njegov ded Karadjordje in njegov oče, Veliki, Osvoboditelj naš... In junaki s Kosova bodo z vami in junaki od Vardarja in junaki iz albanskih gorá... In Bog... In Pravica naša... (Proroško.) In bo spet naša naša zemlja, naša sveta, ljubljena, s trnjem kronana... Naša, tolikokrat napojena s krvjo junakov, ki so mrli zanjo in za križ sveti in svobodo zlato... Če boste složni, če boste složni, složni... In bo naša trobojnica zavihrala zmagoslavno in mogočno preko cele in vse naše poveljčane grude... On vas bo vodil... Jaz pa bom doma molila za vas, da se vrnete zdravi v moje naročje in bomo že na zemlji živeli v raju... Če boste složni, složni, složni!

(Sklenejo se v polkrog, primejo se za roke; zemljevid v sredi, na desno mati, na levo Pavle.)

Vsi (slovesno): Složni bomo zdaj in vedno, obljubljam Ti, mati!

Mati: In če ostane v vas ljubezen vroča do konca...

Vsi: Ostane vroča do konca, obljubljam Ti, mati!

Mati: In ne boste klonili, ko pride ura preizkušnje... Kot zmaj s stoterimi žreli bo sovražnik bljuval ogenj in strup in smrt na vas...

V si: Ne bomo se bali, obljublamo Ti, mati! — Za roke se bomo prijeli in nate bomo mislili, mati... V pesti sila, v srcu odločnost, v mislih domovina — tako bomo planili nad zmaja in Pavle ne bo več sirota!

(Spogledajo se, potem drug za drugim pokleknejo. Moliijo — pojejo):

Bože pravde, Ti što spase
od propasti dosad nas...

ZASTOR.

ANTON LEBAN:

Anton Martin Slomšek.

Svetó služimo sveti domovini!
Jos. Stritar.

ne 24. septembra t. l. so v rojstnem kraju v Ponikvi v bivši Štajerski praznovali šestdesetletnico smrti škofa Antona Mart. Slomška. Ob tej priliki so odkrili novo spominsko ploščo pred njegovo rojstno hišo. —

Ker je bil škof Anton Martin Slomšek velik rodoljub, ljubitelj šolske mladine, pesnik, pisatelj in pedagog, ti hočem, ljuba šolska mladina, izpregovoriti o tem slavnem možu nekaj besed.

Anton Martin Slomšek se je rodil 21. novembra 1800 na Slomu pri Celju. Gimnazijo je študiral v Celju in Ljubljani, a bogoslovje je študiral v Celovcu in je bil l. 1824. posvečen v duhovnika. Služboval je kot kaplan na Bizeljskem in pri Novi Štifti blizu Celja. — Prišel je potem za špirituala v celovško semenišče. Postal je potem dekan in šolski nadzornik v Vuzenici ob Dravi, pozneje pa — l. 1844. — kanonik in nadzornik v Št. Andražu na Koroškem. Leta 1856. je postal opat v Celju in kmalu potem knezoškof lavantinski. Leta 1862. je pa umrl v Mariboru. —

Anton Martin Slomšek je bil velik rodoljub in je že kot špiritual v bogoslovnici v Celovcu navduševal bogoslovce za slovenščino. To je bilo povod, da so bogoslovci, prihajajoči kot duhovniki med narod, bili vrli rodoljubi in so delovali med narodom v tem zmislu.

Toliko naj bo omenjeno kot jedro njegovega životopisa. Kaj več so pisali o njem ob praznovanju stoletnice njegovega rojstva razni